

## **Siim Veskimees, 2010**

Ulmelugeja suudab enamasti raskusteta võõrasse maailmasüsteemi sisse minna. On ju keskmine ulmelugeja keskmisest avarama silmaringi ja mõtlemisega, ning seega paneb ta tavaliselt jutustusse poetatud vihjete alusel maailmapildi kõrvalise abita kokku ja – olenevalt sellest, kui heatahtlikult ta meelestatud on – arvab lisaks ise ka augud täis.

On palju lugusid, mis põhinevadki sellel, et jutustaja toob lugejani läbi loo enda nii tegelased ja nende tegemised, kui ka kogu maailma. On ka lugusid, mille puhul on tausta targem mitte süveneda...

Põhimõtteliselt mulle endale meeldib teatud kirjutajate komme lisada teosele igasugust kraami, mis jutustusse endasse päris hästi ei mahtunud; ja ma ei mõtle siin mitte ainult kaarte ja sõnastikke, mis mõnel juhul tõesti lausa hädavajalikud on, vaid pigem mõttekilde või kaalutlusi, mis ühe või teise kontseptsiooni taga peituvad. Ning sellise materjali kuhugi raamatu tahaotsa lisamine ei kohusta kedagi seda lugema, küll aga annab huvilistele võimaluse endale ehk mõni asi selgemaks teha.

„Sümfoonia katkenud keelele” jagab maailma 2004. aastal ilmunud romaaniga „Pilvelinnuste ajastu langus”. Tolles hulga paksemas teoses on maailmasüsteemi ka rohkem selgitatud, kuid mõlema raamatu käsikirjast on inimesed, kelle arvamust ma austan, soovitanud mul „pseudoteaduslikku mula” veel ja veel maha tõmmata.

Nendel kahel raamatul ei ole muide mitte ühtegi ühist tegelast, kuid see ei pea ju nii jääma...

## **Lõimekera maailm**

Heleroheline vesi loksus kaldamuuli all, täis sigaretikonisid ja kalu, just nii veider kombinatsioon. Sadam, täpsemalt kunagine sadam, mille kaldapealne nüüd restorane tihedalt täis oli, tähendas sellist inimhulka, et teatud reostus oli paratamatu, kuid kuna mingit suuremat saasta seal lähikonnas vette ei sattunud, suutis meri end üldiselt mitte häirida lasta.

Kaks meest, kes seal seistes kaugete mägede taha loojuvat päikest vahtisid, ei erinenud suuremat ülejäänud turistidest. Ehk imestas keegi, kes nad teineteisele on, kuid enamasti ei olnud see kellegi asi. Vanem neist kahest oli umbes neljakümnene. Põhjamaalase kohta natuke liiga päevitunud ja keskmise Euroopa kontoriroti kohta natuke liiga heas vormis. Ja millegipärast oli tal must kokkupandav vihmavari vöö vahele torgatud. Noorem mees oli pikk pisut üle kahekümnene vibalik, ja kuidagi natuke kutsika olemisega. Kahvatu nagu kartuliidu ja pisut äraeksinud moega.

„Miks sa mu just siia kutsusid?” küsis ta, kui päikese viimane punane serv kadus, jättes vaid ääsikarva õhetuse kiiresti suitsjaks tõmbuvas taevasinas.

„Kolmel põhjusel. Esiteks on see mu värava lähedal – sa tead küll, vähemalt umbes, kus mu baas siin mägedes on. Teiseks on meil kodus sihukesed säästuilmad. Meie selle paras-meile-vöötme kõige parastavamas, põhjapoolses otsas on ju enamik ilmasid läbi klaasi vaatamise ilmad – hingematvalt ilus, aga kui sa pead vähegi pikemalt selle ilu keskel viibima, muutub prevaleerivaks vaid üks mõte – mille eest sind küll karistatakse. Ja kolmandaks mulle lihtsalt meeldib siin Hania vanas sadamas. Muidugi on see turistilõks. Muidugi on siin söömine kaks korda kallim kui kusagil vaiksemas kohas, aga kuna neid restorane on siin nii tihedalt, ei ole neist kellegi võimalik

kvaliteedis järele anda.” Ta pöördus. „Kas lasen sinul valida, Karl? *Use your intuition!* Kui väga puusse paned, küll ma korrigeerin.”

Noorem mees vaatas teda hetke solvunult, mõõtis pilguga söögikohtade rida, mille väljanihutatud lauad ja varikatused kohati vaid nii viis meetrit jalutamisruumi jätsid, ja osutas siis ilmselt suhteliselt huupi ühele.

„Miks sa selle valisid?” küsis vanem mees.

„Näe, seal on otse ees vaba laud. Vaade tundub jumalik.”

„Jah. Aga kui sa tõepoolest tahad saada multiversumi seiklejaks, lõimede suureks ränduriks ja mitmete maailmade sõduriks, pead sa esimeseks ära õppima õige söögikoha valiku. Ei ole midagi tähtsamat korralikust kõhutäiest reisil. Korralik tšikk kaissu on muidugi veel parem, aga sa ei kujuta ettegi, kui tihti tuleb ilma läbi ajada. Esiteks, see laud on liiga välja nihutatud, mis tähendab, et kõik see turistide vool, mis siin õhtusöögipaika otsib, trambib sul varvastel. Teiseks on toolid viletsad, plastik ja traadid, ja kolmandaks pole seal eriti inimesi, veel tähtsam, mitte ühtki, kes natuke kohaliku moodi välja näeks. Kui sa reisisilmade vahel, saad sa ebamugavaid istmeid nii, et seda nägu oled. Õpi hindama privaatsust, õpi massi sulama. Ka konflikte saad sa nii, et sul kaob õige ruttu tahtmine neid ise otsida. Ja usalda inimesi, kes näevad välja nii, et nad võiksid asjast midagi teada. Kui sa ise kindlalt paremini ei tea, tee nii, nagu teeb see, kes kõige enesekindlam välja näeb.”

„Alf, sul on üks huvitav omadus – sa oskad inimese minutiga nii väikeseks teha, et mina näiteks võiksin praegu sealt laua alt kummardumata läbi jalutada.”

Selle ajaga olid nad ühte teise restorani, natuke varjatumasse kohta tugitoolidesse istunud.

„Algatuseks palun üks suur kann sangriat,” ütles vanem mees kelnerile, kes neile menüüd oli ulatanud.

„Sa ei kasuta kreeka keelt?” küsis noorem.

„Sama asi – ma olen turist. Pole vaja meelde jääda. Inglise keelt kasutades olen ma lihtsat üks põhjamaalane. Viletsat kreeka keelt rääkides olen ma *Erand*. Väga võimalik, et kohalikud heldid jälgivad meid.”

„Miks? Kas sa nende pärast kannad relva?” Ta osutas pilguga vihmavarjule, mille teine oli lauale asetanud.

„Sinu eest ei jää ka midagi varjule,” muigas vanem mees. „Neile ei saa seda pahaks panna. Niikuinii oleme me mõlemad neile ebamugav kõrvalekalle nende sajanditega jäigaks – hm, ja ma lisaksin, tolmunuks – muutunud maailmas. Nad ei salli meid täiesti loomulikel põhjustel – me oleme mängurikkujad, ja oleme – kumbki omamoodi – tulnud möllama sinna, mida nad oma tagahooviks peavad. Jutt on siis meie armast koduplaneedist.

Muide, vali endale eelroog. Kevadrullid on siin üsna head, peab vaid küsima, kas nii vara kevadel on need juba uutest lehtedest. Või midagi kohalikest. Põhiroaks, kui sul selle vastu midagi ei ole, võtaksin meile kahe peale selle suure kalavaliku. Muidugi ma pean igaks juhuks ka üle küsima, ega seal külmutatut sees ei ole. Kõik käib alla.” Ta ohkas.

„Kas sa tead, mis oli kirjas sellel siiani leitudest vanimal Sumeri savitahvilil?”

„Vanasti oli parem,” ütlesid nad kooris ja puhkesid siis naerma.

„See anekdoot on vanem kui inimkond,” vangutas siis vanem mees pead. „Kui ma esimest korda leidsin ühe muistse andmebaasi, kus olid 6000 lõime kirjeldused, uppusin ma sinna pikkadeks tundideks. Aga noh, põiekas on hirmus positiivne nähtus, kui jutuks tuleb transist väljasaamine.”

„Kuue tuhande? Meile lähimaid oli vist 400 ringis? Või oli esimest ringi 500? Ma ei saa sellest päris hästi aru.”

„See on tegelikult väga lihtne, Karl. Ütleme, et ilmad on nagu mingid lained, nagu valguskvandid, mis väljusid kunagi mingist müstilisest laserist. Kui sul oleks valguskiir, siis mitu naaberkvanti või naaberlainet sul on?”

„Kaks,” kehtis poiss õlgu. „Ees ja taga.”

„Õige. Kui sul on tasapind, siis mitu lähimat naabrit sul samal kaugusel olla saab?”

Karl vajus mõttesse ja vedas näpuga laua peal jooni. „Kaheksa?”

„See oleks ruudu puhul. Ei ole otseselt vale vastus, kuid siin on sul neli lähemat naabrit ja neli kaugemat, sest ruudu diagonaal on ju ruutjuur kahest korda pikem kui ruudu külg. Kui sa tahaksid naabreid sama kaugele, peaksid joonistama kuusnurga, sul oleks kuus naabrit sinust ja üksteisest võrdsel kaugusel. Arusaadav?”

Karl noogutas.

„Kui sul on kolm mõõdet? Kui sa kasutaksid kuusnurkstruktuuri, oleks sul 18 naabrit, kõik sinust võrdsel kaugusel, kui sa kasutaksid kuupvõret, oleks sul 26 naabrit, 6 sel esimesel kaugusel, nagu joonel, 12 tükki ruutjuur kahest korda kaugemal ja 8 tükki – kuubi tipud – ruutjuur kolmest korda kaugemal.” Ta tegi vastavad kujundid hambaorkidest. „Suudad sa seni jälgida?” Karl noogutas.

„Ilmavõre on... hm, vähemalt... hm, *vähemalt meie teada vähemalt selles tähenduses* kuuemõõtmeline. Esimesel juhul, kuusnurkstruktuuri puhul, on Maal ja meil ja kõigil teistel 486 võrdset naabrit, teisel puhul, kuupvõre puhul, 728, millest osa on nagu 'kaugemal', kuigi kauguse mõistet pole siin õige kasutada. Tegelikult on ilmavõres häired, meil on umbes 400 praktiliselt samal tasemel naabrit; pane tähele, ei ole õige öelda 'kaugus'. Ja siis on veel umbes 100 peaaegu naabrit ja edasi on juba need, kuhu on lihtsam minna mõne teise ilma kaudu. Kõige lähema pildi saaksid sa, kui sa kujutled, mis juhtub, kui valada kuhugi hunnik enam-vähem ühesuurusi natuke deformeeritud palle. Saad aru, see oleks siis kolmemõõtmeline pilt – et enamasti asetuvad nad tetraeedritena, kuid esineb häireid, üks ole. Analoogia on väga ligikaudne, kuid parem see, kui mitte midagi.”

Karl mõtles selle kõige üle. Mõtles veel. „Kui palju selliseid ilmasid, lõimesid on?”

Alf ohkas. „Lõimede teke on selline tagasisidestatud protsess, näiteks nõuab aine tekkimine teatud pidurdust Suure Paugu teatud faasis. Meil on ütlemine, et „roheline laser töötas vähemalt loomise aja”. Tõlkides selle ligikaudu ära – nädal on väga ligikaudu pool miljonit sekundit, rohelise valguse sagedus on 550 terahertsi. Korrutades kõik läbi saame kümme astmes sada kaksikümmend. Jätame selle.”

„Nii et sealt siis tulebki, et teise astme, hm... 'kauguselt', – ma ei tea paremat sõna – järgmisi lõimi on 30 000 ringis? Et kui sa suurendad ruudu puhul kaugust kaks korda, saad neli korda, ehk 2<sup>2</sup> rohkem ruumi, kuubi puhul 2<sup>3</sup> ehk 8 korda rohkem, ja kuue mõõtmelise puhul siis 2<sup>6</sup>, võrdub 64 korda? Ehk siis 500 korda 64 võrdub ligikaudu 30 000, sest häired on sees?”

„Õige. Jätka, kuni ma veinikaarti uurin.”

„Hm... Olgu. Kolmanda astme ilmu oleks siis 3<sup>6</sup> võrdub 729, korrutada 500 võrdub... midagi üle 360 000?”

„Jah, aga siin tuleb natuke terminoloogilist vassimist. Need „astme lõimed” on omakorda astmes, ehk siis „kolmanda astme lõimedest” rääkides peetakse tegelikult silmas logaritmilisel skaalal kolmandat astet, ehk siis mitte 3<sup>6</sup>, vaid kaks astmes kaks astmes kuus, ehk 4<sup>6</sup> võrdub 64<sup>2</sup> võrdub 4096. Ehk kui sa nagu ühes 'suunas' vaataksid, siis loetakse kolmas ja neljas lõimede ring kokku ja neid saadakse ligi kaks miljonit. Neljas aste oleks siis jällegi kaks korda pikem 'distant', ehk 5–6–7–8, ehk seitsme miljardi ringis. Jätame selle ka?”

„Ja niimoodi läheb neid lõpmatult igale poole...” sosistas Karl seda ette kujutada püüdes. „Kõik Maa sarnased...”

„Mitte päris. Esimeses ringis on ka lõim, milles on natuke vähem ainet kui teistes. Sealne ilm on juba oma ookeanid kaotanud ja atmosfäär on hõredaks muutunud. Tõenäoliselt kustub seal päike ka ammu enne kui teistes.”

„Kuid...”

„Karl, jätame selle. Maa teadlased vaidlevad selle üle, kas Suur Pauk on üldse toimunud. Osa tõendeid näib viitavat nii-öelda igavesele ja püsivale Universumile, samas kui mõlemat pidi läbi arvutades muutuvad teooriad mõttetusteks. Kui mina ütlen 'Suur Pauk', pean ma silmas üht negentropilist protsessi, millel on tähendus vaid meile tuntud universumist palju põhilisema substantsi kontekstis, ja seda teooriat ma sulle siin *carpaccio* ja Boutari kõrvale selgeks ei tee.”

Ta kergitas klaasi ja natuke aega sõid mõlemad vaikides.

„Kuid need ilmade tähised...” alustas Karl.

„Milliseid sa mõtled? Neid lihtsaid kolmest sümbolist koosnevaid? Need on ju tegelikult Unna, ehk R27-e tähistussüsteemi algusots. Meil on neid mugav kasutada, sest nende Jeebus – või mis iganes nimega nende mingi religiooni tont oli – sündis tuhat aastat varem, ja seega saame sajandist aimu, kui mõttes kümme lahutame. Nende tähiste eelis on see, et nad annavad ettevalmistamata inimesele kohe mingi pidepunkti, mida kõnealuselt ilmalt laias laastus oodata on, puudus aga see, et need algusotsad hakkavad ju väga ruttu korduma ja ikkagi tuleb lisatähiseid kasutada. Või nimesid. Enamasti kasutataksegi nimesid, ka Unnal endal muide.

Tegelikult on olemas üks universaalsem süsteem, kus lõimi kirjeldatakse iga lõime enda vaatepunktist kuuemõõtmelistes polaarkoordinaatides – on olemas lõimest lõime ülemineku vastavustabelid – ja need näevad välja umbes sellised nagu võrguseadmete MAC-aadressid.”

„Nii et need on igapähele omad?”

„Muidugi. Arvestades veel, et inimkond on üsna noor nähtus...” Alf limpsas veini ja uuris mõõduvaid – jutuvada järgi otsustades – Taani neide. Vähe üle 20-sed olevused olid tõenäoliselt alles paar päeva lõunas olnud ja suutnud end korralikult ära kõrvetada, nii et kõik lühikestest pükstest ja kõhtu paljaksjätvatest särgiräbalatest katmata nahk oli lapiline õhetavast roosast kurja punase toonideni.

„Ma ei ole isegi sellest aru saanud, kuidas selle inimkonnaga õieti on?” küsis Karl siis, kui grillkanad olid eemale jõudnud ja Alf nägi välja nii, et teda taas kuulata võiks.

Mees ohkas. „Igas ilmas on oma ajalugu ja omad legendid. Palju sa neid usud, on oma asi. Aias või Arkaadias näiteks peavad nad kõige vanemaks teadaolevaks tsivilisatsiooniks nõndanimetatud Hõbekultuuri, mis eksisteeris väga ligikaudu miljon aastat tagasi. Enamasti ei anta endale aru, et sel polnud Homo sapiensiga mingit pistmist. Kuigi säilinud on vaid legendid legendidest, oli selline asi vaieldamatult olemas, kuid see ei olnud üldse elusolendite, see oli masinate kultuur, mis teiste sapienside – ehk mõistuslike olevuste – poolt hävitati. Ka Hõbekultuuri loonud primaatide rass, kelle siis nende endi robotid hävitasid, ei olnud vähimalgi määral inimlik.

Vanade sapienside legendid väidavad, et umbes 100 000 aastat tagasi tekkis 'ühes ilmas' „karvutu sapiens”. See lõim võib, kuid ei pruugi olla Aed. Vaata, kuna Aias ei olnud siis ühtki mõistuslikku liiki, küll aga hulgaliselt vastikut pooltöötavat tehnikat, on Aed jah väga tõenäoline kandidaat. Alguses ei näinud vanemad rassid tolles veidrass olevuses probleemi, kuid elukas muutus kiiresti ohtlikuks ja lisaks sai keegi umbes 50 000 aastat tagasi hakkama sellega, et paljundas – see tähendab lõi paljunemisvõimelised hõimud-alkkogukonnad – neid paarikümnesse tühja lõime (tühja siis selles mõttes, et seal polnud tsivilisatsiooni).

Selles loos on vastuolusid, sest mõnes lõimes peab olema inimesi olnud tunduvalt varem kui 50 000 aastat tagasi. Igatahes enam-vähem kindel on tsivilisatsiooni õitseng ja hävimine Aias *circa* 50 000 aastat tagasi. Vanemad rassid hävitasid selle, sest nad 'rikkusid ilmade tasakaalu' gecistii tehnika abil. Mis tollal täpselt juhtus, on pikk lugu, kuid ilmselt nad proovisid tollal teisi lõimi koloniseerida. Väga võimalik, et see oli üks põhjusi, miks Vanemad rassid püstitasid Aia juurde nõndanimetatud Dejuu barjääri, mille kaudne tulemus on ka see, et Aial ei ole oma helde, kes suudaksid liikuda läbi vahemaailma. Sellisel viisil on Aed väga efektiivselt isoleeritud. See barjäär on jälle üks väga keerukas asi, mida ma paari sõnaga selgitada ei suuda, kuid pöördugem selle juurde hiljem tagasi. Aiast veel vaid niipalju, et tsivilisatsioon, kord juba tekkinud, ei hävinud seal kunagi täielikult. Nad katsetasid ikkagi korduvalt gecistii tehnikaga, ühendasid selle ühel päeval superarvutiga ja tulemuseks oli ühe maalase ületamine, mis oli esimeseks sammuks kogu jõutasakaalu pea peale pööramisel – nagu sa aru saad, on jutt minust, aga minu madin Pilvelinnustega on omaette lugu.”

„Aga Kronos? Tema on inimene, eks ole? Kas ta on pärit ühest neist Aia kolooniatest? Maa ja enamik teisi langes tagasi kiviaega, kuid paljud ei langenud?”

„Loeng – kuni kala tuleb...”

Kronos on jah inimene. Inimestega asustatud ilmu on vähemalt tuhatkond, kuid isegi Aia omad teavad vaid nii 30–40 (pluss mõned osaliselt asustatud ilmad, nagu XX3 ehk Vädda – sinu ema kodu, eks ole). Vaata, üldse on mingi tsivilisatsioon umbes igas viiendas ilmas ja arvestades ilmade hulka ja seda, et omaaegsetel „paljundamistel” – neid pidid mitu lainet olema – üritati inimtsivilisatsiooni luua üksteisest võimalikult „kaugele”, on tegu imepisikesel, lisaks lumeräitsakana hõreda inimasustuse täppega keset otsesemalt ahvidest pärinevate kultuuride müriaadi.

Maa, Aed ja Smeete on lähedased (naaber-, esimese ringi, 'tase 1' või mida iganes) ilmad-lõimed.

Maa, R27 (Unna) ja T30 (Ilmä) on ka, aga viimased kaks ja Aed-Smeete omavahel ei ole (asuvad Maa suhtes „teisel pool”). Omaette nähtus on veel nõndanimetatud S-grupp, ehk siis 'omal ajal tihedamalt sünkroniseeritud ilmad', mis kõik on üksteise lähinaabrid. Muide, dimensioone ju jätkub, neid on kuus.” Alf irvitas Karli pisut somnabuulise ilme üle. „S-grupp on siis Maa, R27, T30 ja veel üheksa ilma, mida kunagi süngiti. Neist Maa, T30 ja veel kaks on jäänud rohkem sünkrooni.

XX3 (Vädda) on osaliselt asustatud ilm. See on Maa ja Aia lähinaaber, aga mitte ühegi teise viimatimainitu. Sellesse ilma põgenes mõned tuhanded aastad tagasi kari dissidente Aiast, ja nad teevad seal üsna pööraseid asju. See mu Aiast tuttav Alia (kui sa mäletad – temast on juttu olnud) muide tunneb sinu ema. Ehk nad on kõik seal vastikud salapärased nõiamoorid... Hm, peaks mõnikord vaatama minema, kas seal mehi ka üldse on... Või mis nad muidu mujal käivad.”

„Rappa läheb see rada,” ütles Karl kurjalt ja Alf jäi vait, suunurgad muidugi endiselt kõrva taga.

„Noh, igatahes on Kronos pärit kusagilt kolmanda taseme lõimest,” jätkas ta peale veinilonksu.

„Vaata, omast kohast on see Unna tähistusskaala väga nende kultuuri keskne ja diskrimineeriv. Tsivilisatsioonid *ei pea* ju tingimata ruumilende alustama. Oleneb, kuidas mõõta, aga minuarust on näiteks Smeete kultuur vähemalt sama kõrge kui nende oma, kuigi hoopis teiselaadne, ja Aia oma on kindlasti hulga kõrgem, kuigi nad veel kuhugi ei lenda...”

Nagu inimestel ikka, tulid kellelegi Kronose ilmast kunagi hullud ideed. Põhiolemust Markus sulle selgitas – kahekordistada süsteem, luues teise eluga planeedi kuhugi kosmosesse. Et siis seal leviks esmajoonel inimesed. Et küll rasketes ja ebamugavates oludes – samas ajastute skaalal ikkagi suhteliselt kiiresti paranevates tingimustes – leviks inimkond nii-öelda teiste selja taha. Et sihukestes tingimustes peaksid eriti vintsked inimesed kah arenema... Alustasid nad elu levitamisest leitud planeedile ja – endi seisukohalt mõistlik otsus – loomkatsete tegemisest. Ehk siis lõimede sünkimisest ja nende tsivilisatsioonide teaduslik-tehnilise (võrdub sõjandusliku) eelisarendamise

teele suunamisest.

Reede süsteem on väga sarnane Procyon A, ehk Alpha Canis Minorise omaga, mis Maast 11,5 valgusaastat, ainult et Reede on kaks korda kaugemal. Tegemist on F5 klassi tähega, millel eluiga järel umbes 50–100 miljonit aastat. Sellel on valgest kääbusest kaaslane, mis tiirleb ekstsentrilisel orbiidil 8–21 AÜ-d A-st. Goldilocki tsoon asub ca 2,7 AÜ-d tähest ja kuigi seal – ei viitsi siin pikalt seletada – elu tekkida ei saa, võiks ka Procyon A juures teoreetiliselt asuda planeet, mis mõnikümne miljonit aastat elukõlblik on. Maal leitakse praegu eksoplaneete sellises tempos, et küllap te Reede varsti üles leiate.

Mis neist endist ja kogu katsest sai, ei tea. Kuidas nad selle õieti läbi viisid, on samuti lootusetult segane. See kõik pidi toimuma oma kaksikümne tuhat aastat tagasi, nii et Kronose ilma tähis Unna süsteemis oleks, hm, R-170 või midagi sinnapoole.” Ta turtsus omaette. „Igatahes nad teadsid Aia kultuuri hävitamisest sel viiekümne tuhande aasta tagusel ajal – nad on ju nende otsesed järglased – ja andsid endale aru oma lohutust üksindusest. Ma ei tea, kas Dejuu barjäär neid mõjutas, kuid võimalik, et nad kartsid teisi sapiense, ja seetõttu oli Vahemaailma kaudu teistesse lõimedes minek välistatud. Igat moodi jäi üle vaid kosmos. Küllalt tõenäoliselt ei ole muide Reede ainus sellisuunaline katse. Tegu on ju väga pikaajalise ja väga kaugeleulatuva projektiga. Nemad arendasid kasutamiskõlblikuks selle nõndanimetatud Punaste nuppude tehnika (see tähendab, et ühest lõimest saab minna mitte ainult vahemaailma – mõnikord nimetatud ka varjuks – kaudu, vaid otse, mingi kunstlikke musti auke kasutava generaatori abil).

Kes ja millal aretas igdrasili, ilmapuu, on täiesti tume maa. Igdrasilid on erinevates lõimedes kasvanud sadu tuhandeid aastaid, kuid need on levinud ilmselt mingist hoopis hm, kuuendast suunast... Igatahes on ilmapuul nende plaanides oma koht, kuid näib, et nad ei usaldanud täielikult võõrast tehnoloogiat. Segane lugu... Igatahes võtavad kosmoselennud generatsioone aega ja ilmapuu kasvab ka tuhandeid aastaid. Kindel on vaid, et nemad viisid igdrasili oma lõime Reedele, kui sinna tugipunkti rajasid. Oletatavasti asustasid nad veel mingi hulga planeete kaugemal kosmoses ja külvasid, kuhu said, igdrasile. Ma ei tea, mis siis juhtus. Võimalik muidugi, et nad kaotasid millalgi huvi või käisid alla – me räägime siin ju pikematest ajavahemikest kui teadaolev inimkonna ajalugu Maal. Tõenäolisem on, et nad teadsid, et millalgi teevad teised sapiensid neile ära. Nad arvestasid sellega, et neist jäävadki järele vaid väljaspool Maad asuvad kolooniad. Saad aru, küllap sündis tegelikult kõigi nende asjade kombinatsioon, sest ühiskond on alati väga keeruline asi – kes põgeneb, kes võitleb, kes käib vaikselt alla... On väga lihtne näha, et neil oli hirmsasti abi vaja – ja siit areneb loogiliselt välja S-lõimede projekt.

Küllap nende algne idee oli, et umbes kahel kolmandikul juhtudest tekib kosmoses reisiv tsivilisatsioon, mida siis saab Reedele suunata ja sealt edasi juba igati aidata. Idee läks sinna, kuhu enamik ideid ikka läheb – perse. Mingil hetkel avastasid toimuva ka vanemad rassid ja hakkasid sitta keerama. Sünkronisatsioon lagunes ja eri lõimedes aretatud rahvad hävisid tuumasõjas, ilma kunagi midagi kosmosesse saatmata. Unna on üks erand ja Maa annab lootust. Kronos üritab võtta, mis võtta annab, ja vanu peere sel teel üle mängida, et temporaalse tagasisidestuse kaudu toimuvat kontrollida. Eesmärk ikka seesama – ta ei saa tuumasõda ära hoida, kuid saab kokku lausa kümneid miljoneid inimesi Reedele pumbata.

Aga nüüd kala kallale, enne kui see külmaks läheb!”

„See Dejuu barjäär...” alustas Karl.

„Tssss... Valget Fantaxometohot iseloomustatakse kui keskmise täidlusega, vähese suhkruga pisut maalähedase lillearoomiga kergelt vürtsikat veini... Käib kah.”

Mõnda aega sõid nad vaikides.

„Vaata, kui ma ise ilmade vahel liikuma hakkasin, oli minu jaoks kõige raskem küsimus, et miks ei toimu tihedamat suhtlemist lõimede vahel? Noh, sa tead, et Vahemaailma kaudu võivad rännata

heldid...”

„Kas sa oled held?”

Alf krimpsutas nägu. „Nüüd olen. Aga ma ei ole sünnipärane. Sa tead küll. Minusse istutati Aias hulk miniatuurseid gecistii mune, nii et minust sai omapärane vahemaailma tajumise masin. Üks held iseloomustas minu ja heldide vahemaailma kaudu liikumise vahet nii, et nemad otsivad ukse, võtavad lingist ja vajutavad seda, lootes, et uks lukus ei ole. Mina kasutan C4-ja, vaevumata isegi ust otsima. Tagajärjeks on häda kõigile...” Ta ohkas. „Vahemaailm on... kuidas seda kirjeldada...”

Või võtame korraks veel multiversumi ette. On täiesti loomulik, et sinus, nagu enamikus inimestest, tekitavad meeleheidet väljendid nagu „mitteeukleidiline ruum”, „footoni seisumass” või „määramatuse konstant”, samas kui vähegi tõelähedase ettekujutuse andmiseks peaksin ma selliseid mõisteid veel paarkümmend defineerima.

Ja teisalt... ei ole sel õieti tähtsust. Vahemaailm oli, on ja jääb alati olema kõle, arusaamatu ja vaenulik. Nii nagu ilma puhul – ega just ei sega teadmine, kuidas päikesesüsteem on tekkinud, tänasesse tasakaalu sattunud ja kuidas erinevad temperatuurid tekitavad ookeanidel tsükloneid. Aga vihm leotab su ikka märjaks, tuul puhub pikali ja rahe lööb muhu pähe.

Mingi piirini on meie maailmapilt muide õige, aga see on murdosa reaalsusest, mis on lihtsalt tunduvalt komplitseeritum. Allpool määramatuse piiri liiguvad osakesed, see tähendab aine, energia või informatsioon, mis sellel tasemel on üks ja sama, vabalt ühest kihist teise, igasuguste muude üleminekute tõenäosus sõltub väga paljudest teguritest. Ka näiteks enamik bakterite ja viiruste liike on kõigis maailmades samad, sest väga väikestena on nad levinud suhteliselt vabalt ühest teise.

Nagu öeldud, olid esimestel Loomisele järgnenud hetkedel kõik ilmad täielikult sünkroniseeritud ja see pidevalt nõrgenev mõju on siiani taganud, et tähed ja planeedid on ligikaudu sama koha peal. Tuleb aru saada, et ka pöörlemis- ja tiirlemisperioodid on pisut erinevad, ent sel ei ole tähtsust, sest informaatilises mõttes on suvaline Maa analoog teispool suvalist päikese analoogi tegelikult ikka seesama kera sama koha peal – tegemist ei ole ju mingis maailmaeetris sama koha peal asuvate esemetega, vaid selles kuues mõõtnes, milles meie universumi suhtes avalduvad ainult informaatilised omadused, kohakuti asuvate objektidega. Pöörlemine ja tiirlemine taanduvad seostest välja, avaldades ainult vahemaailma kentsakas ülesehituses.

Kujutle planeedi ümber midagi püsilainetuse või liivaluidete sarnast, mille harjadele koonduvad justkui prahiribad. Laineid võib olla üks kuni kaksteist, tavaliselt aga on neid neli kuni kuus, kusjuures ekvaatori juures on neid reeglina rohkem. Tekib selline pallivõrku meenutav moodustis, mis võib nagu planeedi magnetväli ja mõned muud omadused, miljoneid aastaid muutumatu püsida, ja võib ka tuhande aasta jooksul siit-sealt mitu korda muutuda – lahti rebeneda ja hoopis teisiti ja teises kohas uuesti kokku kleepuda. Nüüd kujutle, kuidas need nõörid nagu ei-tea-kust puhuvast tormis hõljudes ja laperdades mõnikümmend kilomeetrit siia-sinna kõiguvad, harva ka pinda puutudes. Võrk on enamik aega „kõrgel” (st. ei puuduta reaalsust), ka tavalised tuuled, looted ja Maa pöörlemine mõjutavad seda ja kui „nõör” puudutab pinda, tekib spontaanne siire, värv. Teatud paigad toimivad kui piksevardad, suutes „kinni püüda” peamisest „harjast” kaugele lipendava „niidi”, samas kui teatud kohtades ka „luiteharja” või jõujoone all ei toimu siirdeid praktiliselt kunagi. Vahemaailm oleks selle analoogia järgi kõigi maailmade sellised võrgud puntrasse kokku mätsituna, ja see on substants, mida kasutavad lõimede vahel liikumiseks heldid.

Kõigepealt valitseb vahemaailmas füüsiline oht. Miljon aastane statistika väidab, et ka heldidele lõppeb keskmiselt iga tuhandes minek surmaga. Turismi kaotamiseks sellest täiesti piisab – liiguvad ainult need, kel tõsine tahtmine, niisama ei jalutata. Teiseks peab kontinum su teisel pool sünkroniseerima ja tulemuseks on lühiajaline mõju, mis võrreldav kõrgushaigusega, ja pikaajaline, mis võrreldav radiatsiooniga. Need on siis füüsilise maailma kaudsed piirajad. Lisaks eksisteerivad teatud vaimsed barjäärid, mille olemust on Maa teaduse tasemelt raske mõista.

'Punased nupud' ja igdrasil on teiselaadsed, kuid suuresti kehtib kõik see ka nende puhul, kuigi liikumiste statistika nende kohta lihtsalt puudub. Oletada muide võib, et selliseid tehnikaid peaks veel olema, kuid kõik nad kasutavad omal viisil ära ikka sedasama vahemaailma fenomeni.

Kontiinumi sünkronisatsioon ja teatud kõrgemate interaktsioonidega seotud tõkked muide tähendavad seda, et üldiselt ei suuda inimeste esimene generatsioon võõras maailmas järglasi anda, samuti on palju vääringuid. See piirab ära koloniseerimise. Sellele räägib vastu sinu olemasolu, kuid – anna andeks – küllap oli vana nõid Maila piisavalt küüniline mõtlemaks, et läks hästi, tore, ei oleks läinud, oleks pisara poetanud ja eutanaasiat rakendanud... Ka minul on ühes teises lõimes laps, kuid esiteks olin ma siis Aias konstrueeritud tehiskeha ja teiseks – kuigi seda pole mulle keegi otse välja öeldud – oli kogu tollal toimunud pöörase, minu peal läbi viidud katse loomulik osa proovida, kas teises ilmas paljunemine ka õnnestub.”

Karl oli kogu aja hajameelselt söönud, nüüd jäi ka Alf uuesti vait ja asus sööma, alustades kaheksajalast, mille Karl oli üldse puutumata jätnud.

„Kas sa said aru, muide, mida Kronos seal tuumasõjas tegi? See ajasilmuse värk?”

Karl turtsatas. „Ei saanud... Täpsemalt, ma ei ole kindel.” Ta jõi oma veiniklaasi tühjaks ja uuris vahepeal samuti müstiliselt tühjenenud pudelit.

„Võtame punast. Aitab sellest.” Alf viipas kelnerile.

„Olgu, nüüd sina sööd ja mina räägin,” noogutas Karl. „Kõige segasem on mulle nende... hm, keegi nimetas neid episoodilisteks klounideks – ehk siis Leviatani seltskonna roll. Südame teeb soojaks, et minu arust ei saa nendega seonduvast mitte keegi aru. Ajarännud on võimatud, kuid võimalikud on silmused ja aja erinev kulg. Umbes neljakuuline periood T30 tuumasõja ümber kestab teistes maailmades 8 aastat, ehk siis suudab Kronos aja 25 korda läbi elada. Maaga on vahe väiksem, Maa lainetab kaasa, meiega on vahe vaid neli korda. Näiteks kui Zeus&co esimesel öhtul Pärnus jalutas, tähendas iga veerand tundi nende endi lõimes tundi. Sellesama asjaga on seotud minu ja vend Marcuse erinev eluiga.

Niisiis on Kronos ja hm, R-170. Ma muide üritasin kusagilt raamatust leitud põhimõtete järgi enda jaoks paika panna võimekuse skaalat. Et kui jumala võimekus on 10 ja ürginimesel 0, siis väga võimalik, et kusagil vanade rahvaste hulgas on tsivilisatsioon, kelle võimekus on näiteks 9, kui me lepime kokku, et Kronose rahval on see 8. Selle loogika järgi oleks siis too müstiline R2 tasemel 7 ja Aed (ja selle kiiluvees Vädda) näiteks 6. Unna ja Smeete oleksid 4 ja Maa 3. Tähendab see teisest küljest seda, et enamik vanu rahvaid on kah kusagil seal 4–5–6 peal. Esineb ka 2-e ja 3-e, kui ma andmebaasist õigesti aru sain. Ehk teisiti öeldes on ehk kusagil tsivilisatsioon, kes on Maa inimestest määratult üle, kuid kõigile, keda me täna teame, käivad Kronose tegemised üle mõistuse. Kui Aed end natuke kätte võtaks ja vanad asjad meelde tuletaks, jõuaksid nad generatsiooniga sinna 8-sse välja, ka Maa ja Unna ja mõned teised annavad lootust. Väddal näiteks ei jätku potentsiaali, kuid koos Aiaga suudaksid nad ka viimase arengut oluliselt kiirendada.”

Alf viipas, et Karl maitseks vahepeal toodud veini.

„Hea küll. Muide, R2 ei ole inimeste tsivilisatsioon – kurat, seda ei vaevunud ka keegi mulle ütleva...” Ta krimpsutas nägu.

„Vana krahv ja enamik tema seltskonda olid T30 – või K22 või Ilmä – heldid, neid omakorda sunniti krahvi tütrekaasa võtma R2 robotit. Mis tähendab, et mu armas Ingrid on ahvipreili. Ma saan ka aru, et on mingid isikute sünkroniseerimise piirangud, ehk siis kui ahvipreili sel ajal ei magaks, kui ta teadvus robotis ringi toimetab, oleks pärast tegu kahe eri isikuga, mis enam naljalt kokku ei sula – ja mida teevad ahvid inimkujulise teadvusliku robotiga? Sellepärast ahvipreili magabki ja on igavesti noor...”

Mina saan nii aru, et Andrizzi aegadest tänaseni on kõige kõvem mängija väljakul R2. Kuna tänu

Kronose tekitatud häiretele oli Ilmä juba siis sajandite eest muutunud praktiliselt ligipääsmatuks, omandas kõik igdrasilidega seonduv kohutavalt suure tähtsuse. Ilmä enda heldid organiseerisid Ingridi ärapäletamise, aga Kronos leidis, et tal on R2-le midagi öelda, ja oma tintmusta huumoriga saatis Andrizzi teda päästma.

Edasi pole ma väga kindel, kuid ilmne on, et kuidagi peilitakse välja Holmide pere tegemised ja Ingrid saadetakse igaks juhuks Maale. On lahtine, miks ikkagi tekkis ühendus Maa ja Ilmä vahel, kuid selge on, et Ingrid tajus seda kohe tekkimise hetkel mingi sisseehitatud aparaadi abil. Loogiline on, et tal ei olnud võtit sealt F24-st tulijatega suhtlemiseks, kuigi nood ilmselt olid R2-ga seotud. Või käratas ta neile, et idikad, tõmbuge varju, mida need siis tegid, nii hästi kui oskasid.” Ta kehtas õlgu. „Edasi – minu jaoks on Vädda siis see Aia satelliitilm, kus elavad need, kes ainult oma naba ei imetle.”

„Täna,” kummardas Alf peaga.

„Võta heaks. Paraku hoiavad nad madalat profiili ja nende lõim on väga hõredalt asustatud. Eks nemadki arvasid, et Kronose tehnoloogiad oleks väga abiks. Maila detekteeris igdrasili siirded R27 ja Maa vahel ja ujus Viktorile külje alla. Tuli Cassius ja kuna see tundus huvitavam objekt, lülitus ümber. Tulemuseks olen mina ja Viktori teatud kibestumine, mis ilmselt viis ta lõpuks oma teed otsima.”

Nad mäletsesid oma toolides tagasi naaldunutena, kuni lauvalt nõud koristati.

„Küll tahaks teada, mis sai Viktorist? Kas Ingridi kehale tuleb omanik järele?” Karl mühatas.

„Kuule, sul on väga isane arvuti, see Hackel – kas ta ei suudaks Ingridit lahti häkkida ja mingis autonoomses režiimis tööle saada?”

„Mis, kas sul tõesti ei ole kedagi keppida?”

„Ei, pigem on sellega seotud niipalju vastamata küsimusi. Palju sellest R-170-st – see nimi oli ju naljaks mõeldud? – veel kusagil tähtede vahel järel on? Palju inimesi ikkagi Ilmält päästa suudeti? Kus Kronos ise on? Ma suudaksin nii vist terve desserdi aja jätkata.”

„Jah, aga see on ju hoopis üks uus lugu, eks ole?” Alfi pilk oli taas unelevalt ühel mööduval kaunitaril peatunud.